

LAUSUNTO, (Diaarinumero VN/30163/2023)

Kulttuuripoliittinen selonteko 2024

Suomen Saksan Instituutin, Finland-Institut, Lausunto:

Kiitämme, että kansainvälisyys on huomioitu selonteossa kattavasti ja monesta näkökulmasta – tästä on hyvä jatkaa kohti toimenpidesuunnitelmaa! Tämä tukee myös meidän verkostoitumista ja yhteistyötä Saksassa, Sveitsissä ja Itävallassa.

Korostamme lausunnossamme, että:

- Taiteen, kulttuurin ja luovien alojen ekosysteemiä tulee tarkastella ja kehittää erityisesti kansainvälistymisen näkökulmasta. Vain kansainvälisyys takaa aidon kasvun ja kehittymisen. Kestävyyteen ja digitaalisuuteen liittyvät tulevaisuuden ratkaisut edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä ja näkökulmaa. Yhteistyötä EU:n kanssa kulttuuripoliitikassa on tiivistettävä. Siksi toivomme, että toimenpide-ehdotuksista *kansainvälistyvä kulttuuri* nostettaisiin kärkeen ja kiireellisimpien joukkoon.
- Kansainvälisyyden vauhdittamiseksi keskeistä on sitoutua selonteon tavoitteeseen, että vuonna 2040 kulttuuribudjetin osuus BKT:stä on 2%. Vain tällä tavoin voimme huolehtia luovuudesta – tekijöistä ja kokijoista, hyvistä työskentelyolosuhteista sekä elävästä, moninaisesta ja saavutettavasta kulttuurielämästä.
- Kansainvälistymisen edistämiseksi on olennaista huomioida sekä OKM:n, TEM:n ja UM:n hallinnonalojen näkökulmat. Poikkihallinnollisella strategisella yhteistyöllä saadaan aikaan lisää kansainvälistä vaikuttavuutta. Suomea ulkomailla edustavien tahojen strategista kumppanuutta ja yhteistyötä tulisi tiivistää.

Arvostamme erityisesti, että *Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista* on yksi selonteon neljästä päätavoitteesta. On merkittävää, että selonteossa ehdotetaan poikkihallinnollisen kansainvälisyysstrategian laatimista. Tämä tukee taiteen, kulttuurin ja luovien alojen kansainvälisyyttä ja sen tavoitteita koskevan laajapohjaisen näkemyksen muodostamista sekä olemassa olevan ekosysteemin ja rahoituksen kehittämistä erityisesti kansainvälisyyden näkökulmasta.

Pidämme erittäin tärkeänä, että Suomessa sitoudutaan pitkällä tähtäimellä rahoituksen kasvattamiseen – selonteon mukaan tavoitteena on, että vuonna 2040 kulttuuribudjetin osuus BKT:stä on 2%. Rakenteellisiin uudistuksiin liittyen kannatamme sekä valtioneuvostotasoisesta ylivaalikautisen kulttuuri- ja luovien alojen toimielimen perustamista että rahoittajien tulevaisuusfoorumia, joka tukee alan pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista kehittämistä.

Kiitämme, että kestävyys ja digitaalisuus nousevat esiin selonteossa. On hyvä, että selonteossa huomioidaan kansainvälisen yhteistyön välttämättömyys koskien tekijöiden asemaa, digitalisaatiota ja tekoälyä. Digitaalisuuden ja tekoälyn voisi kytkeä kansainvälisyyteen ja tulevaisuuteen myös kiinteämmin. Tuemme tavoitetta kulttuurin sisällyttämisestä Agenda 2030:n jälkeisiin YK:n kestävyystoimiin.

Selonteossa on myös hyviä kansainvälisyyteen liittyviä konkreettisia ehdotuksia:

- kulttuuri- ja luovat alat otetaan huomioon EU-vaikuttamisessa ja valtion tukea ja kannustimia suunnataan hankevalmisteluun,
- kansainvälistymistä tukevien tukirakenteita ja rahoitusinstrumentteja vahvistetaan,

- taiteen ja kulttuurin osuutta vienninedistämismatkoilla ja valtionvierailujen yhteydessä kasvatetaan.

Onnistunut poikkihallinnollinen yhteistyö parantaa vaikuttavuutta

Toimenpidekokonaisuudessa 3.8. *Kansainvälistyvä kulttuuri* kulttuuri huomioidaan osana Suomen ulkosuhteita ja pehmeää vaikutusvaltaa. Jaamme näkemyksen siitä, että kulttuuri on osa kansainvälisiä suhteita ja sillä on merkitystä maakuvan kannalta. Kulttuuri on osa myös turvallisuutta ja huoltovarmuutta. Niin se nähdään myös meidän kolmessa kohdemaassa, Saksa, Itävalta ja Sveitsi.

Kannatamme sitä, että kansainvälistymisen edistämisessä huomioidaan sekä OKM:n, TEM:n ja UM:n hallinnonalojen näkökulmat. Suomea ulkomailla edustavien tahojen strategista kumppanuutta tulisi tiivistää taiteen, kulttuurin ja luovien alojen osalta.

Tukemalla kulttuurin ja luovan alan tekijöiden ja yritysten kansainvälistymistä – työllisyyttä, ansio- ja vientitulojen kasvua, vuoropuhelua, vientiä ja vaihtoa – sekä vahvistamalla ihmisoikeuksia, demokratiaa ja kulttuurin roolia maakuvassa rakennetaan kestävää tulevaisuutta. Selonteko olisi mahdollista liittää vielä tiiviimmin eurooppalaisiin kulttuuripolitiikan tavoitteisiin.

Viimeistään strategiassa tulisi kuitenkin kirkastaa myös se, *miksi* työskentely kansainvälisesti oikeastaan on tärkeää ja mitä sillä tavoitellaan. Ja mitä esimerkiksi onnistunut vienti edellyttää?

Kansainvälinen vuorovaikutus on arvo sinänsä: se on kehittyvän ja elinvoimaisen taiteen, kulttuurin ja yhteiskunnan sekä alan kilpailukyvyn edellytys. Ilman yllirajaista ajatusten, ideoiden ja vaikutteiden vuorovaikutusta, kulttuuri, ja yhteiskunta, näivettyy. Kansainvälisyyteen liittyy myös tuonti eli se, miten saamme kansainväliset toimijat kiinnostumaan suomalaisista tekijöistä ja sisällöistä, ja miten hyödynnämme kansainvälistä osaamista täällä.

Näin ollen ehdotamme, yhdessä myös toisten Suomi Instituuttien kanssa, että selontekoon sisällytetään seuraava lause:

Varmistetaan kestävä kansainvälinen vuorovaikutus yhteiskunnan kulttuurisen perustan, elinvoiman ja uudistumisen takaamiseksi, luovien alojen vientimahdollisuuksien lisäämiseksi ja Suomen tunnettuuden ja kiinnostavuuden kasvattamiseksi.

Termit kuntoon ja selkeät polut kansainvälistymiseen

Selonteossa on terminologista epäselvyyttä ja -johdonmukaisuutta koskien taidetta, kulttuuria ja luovia aloja, mikä hankaloittaa asetettujen tavoitteiden ja eri toimijoiden roolien hahmottamista. Nämä tulee selkeyttää viimeistään toimenpidesuunnitelmassa. On tärkeää pitää huolta, että sekä tekijöille, työryhmille, organisaatioille että yrityksille on olemassa selkeät polut kansainvälisyyteen ja kasvuun.

Hienoa, että selonteossa huomioidaan tämä:

Kulttuurialan ja luovien alojen uudistumisen, kestävyuden ja kansainvälistymisen tueksi on saatavilla rahoitusta ja tukea arvoketjun eri vaiheissa.

Vaikuttavien rahoitusinstrumenttien kehittämisen edellytys on kirkas kuva kansainvälistymisen tavoitteista ja ekosysteemistä sekä kansainvälisestä toimintaympäristöstä.

Instituutin näkemys rahoitusrakenteista ja rooli selonteon toimeenpanossa.

Kansainvälistymisen ammattilaisorganisaatioina toimivien instituuttien työn näkökulmasta kansainvälinen yhteistyö on pitkäjänteistä ja näin ollen myös rahoituksen tulee olla. Tämä on myös kansainvälisen rahoituksen kotiuttamisen edellytys. Myös valtionavustuspolitiikan tulee kannustaa kasvuun – varainhankintaan ja lisärahoituksen hankkimiseen.

Instituutit olisi hyvä mainita selonteossa taiteen ja kulttuurin kansainvälistymisen ja luovan alan vientimahdollisuuksien yhtenä keskeisenä mahdollistajana. Instituuteilla on jo nyt, kansainvälistymisen ja viennin edellyttämät, selonteossakin mainitut: “kohdemarkkinoiden hyvä tuntemus ja läsnäolo sekä laajat yhteistyöverkostot.” (s. 53). Nyt selonteossa mainitaan tässä yhteydessä Business Finland.

Instituuttien kohdemaiden (meidän tapauksessa Saksa, Itävalta, Sveitsi) ja Suomen taiteen, kulttuurin ja luovien alojen, yhteiskuntien ja markkinoiden tuntemus on käytettävissä tulevassa politiikkavalmistelussa, kuten toimenpideohjelman ja kansainvälisyysstrategian laadinnassa.

Mikko Fritze

Johtaja

Suomen Saksan-Instituutti, Berliini/Helsinki 14.10.2024